

THE LIFE AND WORK OF RUDOLF BRUČI: THE COMPOSER IN THE RIFT BETWEEN AESTHETICS AND IDEOLOGIES

EDITED BY IVANA MEDIĆ AND IVAN MOODY

Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2021.
ISBN 978-1-5275-7313-0

Колективна монографија *The Life and Work of Rudolf Bruči: The Composer in the Rift between Aesthetics and Ideologies* коју су уредили др Ивана Медић и др Иван Муди (Ivan Moody), а 2021. године објавила издавачка кућа *Cambridge Scholars Publishing*, не само да је представила рад овог – по естетском и идеолошком опредељењу, те посвећеном друштвенополитичком деловању – југословенског композитора у међународном музиколошком контексту, него је допринела и прекиду дугогодишњег ћутања о његовом раду у домаћем контексту. Наиме, како је у уредничком предговору, као и више пута кроз ову публикацију констатовано, рад Рудолфа Бручија евидентно је скрајнут и запостављен после његове смрти 2002. године, будући да је овај композитор „уградио своју музику у темеље земље која више не постоји” (стр. xi). Својеврсно тиховање научне заједнице, прекидано спорадичним доприносима у регионалним музиколошким часописима, одржавало се све до 2017. године, када је, између осталог, научним скупом у Новом Саду и објављивањем монографије *Несврсијани хуманизам Рудолфа Бручија* музиколога Немања Совтића обележена стогодишњица рођења овог композитора. Наредне, 2018. године, у оквиру издавачке делатности Академије уметности у Новом Саду и Матице српске, објављен је зборник радова изложених на поменутој конференцији (*Život i delo Rudolfa Bručija: kompozitor u proseru između estetika i ideologija*, ур. Немања Совтић, Богдан Ђаковић и Ненад Остојић). У односу на зборник радова из 2018. године, публикација коју сада имамо пред собом доноси ревидиране и преведене текстове, адаптиране за инострану читалачку публику (преводилац др Ивана Медић).

Рецензенти овог зборника су др Здравко Блажековић (Њујорк), др Катарина Томашевић (Београд), др Љубица Илић (Нови Сад) и мр Душан Михалек (Бершева), а уредничка посвета упућена је успомени на Рудолфа и Олгу Бручи. Садржај чини четрнаест поглавља, чији аутори углавном долазе из музиколошке дисциплине, са значајаним доприносима из визуре композитора, извођача, архиватора, лингвиста и театролога, који обogaђују и ревитализују инхерентну музиколошку интердисциплинарност. Поред тога, издање садржи и два прилога.

Зборник отвара текст музиколога Богдана Ђаковића („Rudolf Bručić – Biography”), у којем је детаљно предочен Бручијев животни пут: његово образовање, утицајне личности, важни догађаји и прилике у којима је стварао. Осим тога, Ђаковић је дао основу за разумевање композиторовог стваралаштва, контекста настанка његових истакнутих дела, те његовог ангажмана у разноврсним и многобројним социокултурним и административним улогама.

Чланак обоисте и музиколога Борислава Чичовачког („Characteristics and Significance of Rudolf Bručić’s Creative Work”) осветљава композиторски опус Рудолфа Бручија у контексту српске, југословенске и европске уметничке музике тога доба, истичући да „Бручијева оригиналност (...) почива на специфичној интеграцији елемената авангардне композиционе технике шездесетих година (алеаторика, кластери, микрополифонија), с елементима народне музике” (стр. 28). Као таквог, закључио је Чичовачки, Бручија је могуће окарактерисати као једног од најаутентичнијих композитора у историји српске музике.

Музиколошкиња Ивана Медић у тексту „Rudolf Bručić’s Symphonic Works between Socialist Aestheticism and Moderated Modernism” разматра стилске карактеристике Бручијевог симфонијског стваралаштва кроз призму теоријски бременитих и (овде) локално конотираних појмова *социјалистичкој естетичности* (*социјалистичкој модернизма*) и *умереној модернизма*. Простирући се безмало кроз читав његов радни век, Бручијева симфонијска дела могуће је, сматра Ивана Медић, у потпуности одредити као умереномодеристичка, задржавајући при томе свест о идеолошким и техничким околностима у којима је он стварао.

Четврта студија („Cantatas in Rudolf Bručić’s Oeuvre”) посвећена је прегледу жанра кантате, по чијој се заступљености у свом опусу Бручи посебно истиче. Музиколошкиња Мелита Милин представља шест од укупно дванаест дела овога жанра (за преостале запис није доступан), подвлачећи квалитет текстуалних предлогака и уочавајући стихове југословенских и српских писаца попут М. Крлеже, О. Давича, М. Ристића, Д. Максимовић, В. Попе, Б. Миљковића, П. Зупца, као и америчког песника Волта Витмана (Walt Whitman). Ауторка овде такође уочава спрегу између класичарско-романтичарског музичког наслеђа и савремених, умереномодернистичких тенденција у компоновању, условљену друштвеним контекстом.

Аргументе за умереномодернистичко одређење Бручијевог опуса излаже у свом поглављу „*Concerti non Abbreviati: The Many Worlds of the Concertos of Rudolf Bručić*” и композитор и музиколог Иван Муди. Аутор примећује да Бручијеви концерти, „неравномерно распоређени” током његовог стваралачког пута, прате општи послератни развој и тенденције у источноевропској музици (стр. 58). Међутим, премда упоредиве с остварењима савременика, шест композиција концертантног жанра ипак јасно рефлектују и Бручијев јединствени ауторски глас.

Шести чланак у овом зборнику, друга студија Богдана Ђаковића у овом издању („Rudolf Bručić’s *Gilgamesh*”), превод је раније објављеног текста (*Музичка*

сцена у Србији, ур. Н. Мосусова, Београд: Музиколошки институт САНУ, 1995). Бручијева опера *Гилјамеш* (1986) овде је подробно анализирана, почевши од чувеног епа као инспиративне почетне тачке, преко формалних аспеката, па све до оркестрације и изазовних композиционих решења за вокалне извођаче.

У тексту „*Avant-garde Imagination in The Desert of Avant-garde Humanism*”, музиколошкиња Мирјана Веселиновић-Хофман бави се многоструком проблематизацијом авангардне одреднице у Бручијевом делу *Имајинација II* (из „*Пусџолине*” *Владана Радовановића*) за глас и ансамбл. Ослањајући се на Бручијев текст „Манифест ”Треће авангарде”” ради успостављања основних поставки композиторовог става према реитерацијама авангарде у 20. веку, те његов однос према Владану Радовановићу као незаобилазној фигури српске авангарде, ауторка констатује интригантну „треће” између *авангардној* и *посџомодернистичкој*, како у Манифесту, тако и у самом делу *Имајинације II*.

Лингвисткиња Свенка Савић и кореографкиња Вера Обрадовић Љубинковић пишу о женским ликовима у шест балетских остварења Бручија у тексту „*Female Characters in Rudolf Bruči's Ballets: The First Performance of Katarina Izmailova 77*”. С посебним освртом на Бручијев последњи балет, *Катарина Измаилова 77*, ауторке закључују да су женски ликови без изузетка обликовани у складу са стереотипима патријархалног друштва – као заводнице, чаробнице, заслепљене и залуђене новцем, љубављу и сексуалношћу.

У деветом поглављу, „*Rudolf Bruči's Unrealized Creative Intentions in the Light of the Composer's Creative Choices and Conceptual Orientations*”, Немања Совтић ишчитава стилски и стваралачки потенцијал и (ре)конструира могуће звучне резултате Бручијевих незавршених/нереализованих пројеката. Међу њима, аутор се бави синопсисима балета *Песник* и *Мачка у зимском њежажу*, затим неименованим фрагментом који се може довести у везу с изгубљеним балетом *Сусрећи*, те либретом за оперу *Фаусџова жеља* и пројектом *Simfonia Byzantica*, лоцирајући „тачке пресека” између завршених и незавршених композиција истог жанра у датом периоду и закључујући да ови фрагменти не указују на Бручијеву стилску и концептуалну дезоријентацију.

Музиколог Милан Милојковић разматрао је композиције *Имајинације* и *Пјешце*, с освртом на употребу импровизације, алеаторике и проширених техника у овим делима („*Improvisation, Aleatoric and Extended Techniques in Rudolf Bruči's Compositions Imaginations and Birds*”). Осврнувши се најпре на дефиниције ових композиторских и извођачких пракси, а затим и на њихову појаву у српској уметничкој музици 20. века, Милојковић је утврдио две различите стратегије њихове употребе у Бручијевим делима, „блиске тенденцијама израженим у делима европских композитора, али (...) изразито креативне” (стр. 129). Прва подразумева постепено и варирано композиторско одрицање од контроле у корист случаја, док се у другој алеаторички и импровизаторски поступци подређују и резултат су „покретљивости” звука.

Чланак музиколошкиња Ире Проданов и Данијеле Кличковић („Rudolf Bruči's Pedagogical Activity from the Viewpoint of his Students”) доноси увид о сећањима Бручијевих студената композиције. Његову педагошку активност овде су осветлили композитори Стеван Дивјаковић, Стеван Ковач Тикмајер (Kovacs Tickmayer), Зоран Мулић и Нинета Аврамовић Лончар, подвукавши Бручијеву искрену подршку аутентичном и индивидуалном изразу својих студената, те посвећеност и преданост као најистакнутије карактеристике овог аспекта Бручијевог разгранатог рада.

У тексту „Rudolf Bruči and the New Polish School”, поменути композитор и Бручијев студент, Стеван Ковач Тикмајер, открива природу Бручијевог односа према њему савременим *музикама* и композиторским школама. У том смислу, аутор истиче блискост Бручијеве поетике стваралаштву послератне Пољске школе, у којем је „препознао спој савременог са архаичним елементима источноевропске фолклорне традиције” (стр. 151).

На основу своје приватне колекције, те увида у библиотечке каталоге, архивску документацију издавачке куће Југотон, различите интернет изворе и збирке других колекционара, у свом тексту „Rudolf Bruči's Discography: An Overview of his Recorded Works” хрватски архивиста Петар Печур представио је дискографију Бручијевих снимљених дела. Печур је ова издања каталогизовао према врсти публикације, разврставајући их као монографске публикације и компилације, те подвукао да је потребно додатно истражити звучне архиве институција за које је Бручи био професионално везан у Србији.

Последње поглавље, „Olga Bruči: An Unjustly Forgotten Opera Singer”, посвећено је „(ре)конструкцији успомене” на Олгу Бручи, првакињу Опере Српског народног позоришта у Новом Саду и (у контексту овог зборника ваља истаћи) супругу Рудолфа Бручија. Анализирајући енциклопедијске чланке, новинске исечке и критике, те приватне разговоре, кроз призму интердисциплинарних студија рода, Свенка Савић указује на потешкоће у одржавању каријере жена у култури и свакодневици, које су обликоване у складу с патријархалним обрасцем. Према не говори експлицитно о самом Бручију, овај чланак индиректно осветљава важан аспект његовог приватног и професионалног живота, истовремено показујући тенденцију демистификације „недодирљивих” композиторских/стваралачких поетика.

Публикацију закључују прилози чији је аутор Немања Совтић: попис композиција Рудолфа Бручија и библиографија написа о овом композитору.

Уреднички двојац је, у предговору издања, истакао да се њиме не претендује на свеобухватност, те стога овај захват треба посматрати не као комплет(ир)ан и заокружен пројекат, већ као музиколошки позив на мултидисциплинарне подухвате и даље бављење неправедно запостављеним опусом једног од најплоднијих југословенских композитора који је животни и радни век провео у Новом Саду. Обухватајући широк спектар тема –

од биографских прилога, анализе појединачних дела, жанрова, стила или дискографије, проблемских приступа стваралачком процесу Рудолфа Бручија, па све до личних прича, сећања и важних фигура које су његовом раду допринеле на професионалном или личном нивоу – овај зборник на квалитетан начин отвара многа врата кроз која се може кренути у даља истраживања. У томе се огледа и највећи допринос ове публикације, те се надамо да ћемо ускоро, у домаћој и иностраној научној продукцији, видети резултате овог „позива на акцију”.

Бојана Радовановић